

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Факультет хімії та фармації
Кафедра фізичної та колоїдної хімії

Дипломна робота

на здобуття ступеня вищої освіти магістра

на тему: «**АДСОРБЦІЯ ТА ВИЛУЧЕННЯ РІЗНОГО ТИПУ ПОВЕРХНЕВО-
АКТИВНИХ РЕЧОВИН ІЗ ВОДНИХ РОЗЧИНІВ ЗА ДОПОМОГОЮ
ТВЕРДИХ СОРБЕНТІВ**»

«Adsorption and isolation of various types of surfactants from aqueous solutions using
solid sorbents »

Виконала: студентка денної форми навчання
спеціальності 102 Хімія
Вовк Ангеліна Романівна

Керівник: д.х.н., проф. Стрельцова О.О. _____
(підпис)

Рецензент: д.х.н., доц. Хома Р.Є. _____
(підпис)

Рекомендовано до захисту:
протокол засідання кафедри
№ ____ від _____ 2021 р.

Захищено на засіданні екзаменаційної комісії
протокол № ____ від « ____ » _____ 2021 р.
Оцінка _____ / _____ / _____
(за національною шкалою, за шкалою ECTS, бал)

Завідувач кафедри
_____ д.х.н., проф. Стрельцова О.О.
(підпис)

Голова екзаменаційної комісії
д.х.н., проф. Марцинко О.Е. _____
(підпис)

Одеса – 2021

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. АДСОРБЦІЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД ВИЛУЧЕННЯ ПОВЕРХНЕВО-АКТИВНИХ РЕЧОВИН З ВОДНИХ РОЗЧИНІВ	6
1.1 Поверхнево-активні речовини та їх вплив на якість водних ресурсів.....	6
1.2 Відомості щодо використання адсорбції для вилучення поверхнево-активних речовин різної природи.....	10
1.3 Аналіз рівноваги, кінетики та механізму адсорбції поверхнево-активних речовин твердими адсорбентами.....	12
1.4 Висновки до розділу 1.....	17
РОЗДІЛ 2. МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ	19
2.1 Матеріали дослідження.....	19
2.2 Методи і методики дослідження.....	22
РОЗДІЛ 3. АДСОРБЦІЯ НЕІОНОГЕННИХ ПОВЕРХНЕВО-АКТИВНИХ РЕЧОВИН (ТВІНІВ) НА ПОВЕРХНІ ПАРАФІНУ	24
3.1 Описання ізотерм адсорбції Твінів на парафіні за допомогою основних рівнянь ізотерм адсорбції.....	24
3.2 Кінетика адсорбції Твінів на поверхні парафіну: експериментальні та модельні дослідження.....	33
РОЗДІЛ 4. АДСОРБЦІЯ КАТІОНИХ ПОВЕРХНЕВО-АКТИВНИХ РЕЧОВИН ЗА ДОПОМОГОЮ ВОЛОКНИСТОГО КАТІОНІТУ ФІБАН К-1	41
4.1 Описання ізотерм адсорбції КПАР за допомогою основних рівнянь ізотерм адсорбції на волокнистому катіоніті ФІБАН К-1.....	41
4.2 Кінетика адсорбції КПАР на волокнистому катіоніті ФІБАН К-1: експериментальні та модельні дослідження.....	50
ВИСНОВКИ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	61

РЕФЕРАТ

Курсова робота виконана на кафедрі фізичної та колоїдної хімії Одеського національного університету імені І. І. Мечникова і присвячена дослідженню сорбції вилучення неіоногенних (Твін 20, Твін 40, Твін 60, Твін 80) та катіонних (додецилпіридиній бромід, гексадецилпіридиній бромід) поверхнево-активних речовин на поверхні парафіну та волокнистого катіоніту ФІБАН К-1 відповідно. Робота є частиною та логічним продовженням наукових досліджень, що проводяться за тематикою кафедри.

Мета роботи: встановити фізико-хімічні закономірності вилучення з водних розчинів Твінів на поверхні парафіну, додецилпіридиній броміду та гексадецилпіридиній броміду на поверхні волокнистого катіоніту ФІБАН К-1. Визначити механізми сорбції.

В ході роботи були встановлені особливості кінетики сорбції Твінів на парафіні, додецилпіридиній броміду та гексадецилпіридиній броміду на волокнистому катіоніті ФІБАН К-1, з використанням різних кінетичних моделей.

Можлива галузь застосування: вилучення неіоногенних та катіонних поверхнево-активних речовин зі стічних вод.

Ключові слова: адсорбція, Твіни, парафін, додецилпіридиній бромід, гексадецилпіридиній бромід, кінетика, ПАВ.

Курсова робота представлена на 69 сторінках, містить 27 рисунків та 11 таблиць. Список використаних джерел літератури налічує 82 найменувань.

ВСТУП

Розвиток сучасної науки та техніки призводить до збільшення промислового виробництва, внаслідок чого кількість відходів, що надходять у навколишнє середовище потребує негайної уваги. Основна частина відходів промислового виробництва потрапляє у стічні води. Основними забруднювачами стічних вод є іони важких металів та поверхнево-активні речовини. У зв'язку з цим очистка стічних вод від даних токсикантів є актуальною задачею на сьогоднішній день.

Серед методів очищення водних об'єктів найбільш ефективними є адсорбційні методи. Перевага даного методу полягає у його високій ефективності та можливості очищення стічних вод, що містять декілька забруднювачів. Ефективність очищення методом адсорбції може досягати навіть 95 %, що робить даний метод більш перспективним на відміну від інших. Сорбційна очистка залежить від хімічної природи сорбенту та його фізико-хімічних властивостей, хімічної будови сорбату та хімічної форми, в якій присутній забруднювач у водному середовищі.

Відомо багато сорбентів для очищення стічних вод, але всі вони характеризуються великою вартістю та не здатні регенеруватися. Тому доцільно дослідити в якості сорбентів поверхнево-активних речовин сорбенти природного походження, які характеризуються низькою вартістю та виявляють високі сорбційні властивості.

Мета роботи: встановити фізико-хімічні закономірності вилучення з водних розчинів Твінів на поверхні парафіну, додецилпіридиній броміду та гексадецилпіридиній броміду на поверхні волокнистого катіоніту ФІБАН К-1. Визначити механізми сорбції.

Задачі:

- Встановити оптимальні умови сорбції при вилученні Твінів на поверхні парафіну, додецилпіридиній броміду та гексадецилпіридиній броміду на поверхні волокнистого катіоніту ФІБАН К-1 відповідно;
- вивчити кінетику сорбції залежно від витрати сорбенту та початкової концентрації ПАР в розчині;
- розрахувати основні кінетичні характеристики процесу сорбції з використанням кінетичних моделей псевдопершого та псевдодругого порядків, моделей зовнішньої дифузії, внутрішньої дифузії Вебера-Морриса, внутрішньої дифузії Думвальда-Вагнера, моделей Бойда, Словича та Аврамі;
- одержати ізотерми сорбції додецилпіридиній броміду та гексадецилпіридиній броміду при трьох температурах;
- провести моделювання експериментальних ізотерм сорбції моделями Ленгмюра, Фрейндліха, Дубініна-Радущкевича, Тьомкіна та Фрумкіна;
- запропонувати механізм сорбції;

ВИСНОВКИ

1. Встановлено фізико-хімічні закономірності вилучення з водних розчинів Твінів на поверхні парафіну, додецилпіридиній броміду та гексадецилпіридиній броміду на поверхні волокнистого катіоніту ФІБАН К-1. Визначити механізми сорбції.
2. Вивчено кінетику сорбції залежно від витрати сорбенту та початкової концентрації ПАР в розчині;
3. Розраховано основні кінетичні характеристики процесу сорбції з використанням кінетичних моделей псевдопершого та псевдодругого порядків, моделей зовнішньої дифузії, внутрішньої дифузії Вебера-Морриса, внутрішньої дифузії Думвальда-Вагнера, моделей Бойда, Словича та Аврамі;
4. Одержано ізотерми сорбції додецилпіридиній броміду та гексадецилпіридиній броміду при трьох температурах;
5. Проведено моделювання експериментальних ізотерм сорбції моделями Ленгмюра, Фрейндліха, Дубініна-Радущкевича, Тьомкіна та Фрумкіна;
6. На основі проведених розрахунків показано, що більш адекватно описують досліджені процеси моделі псевдодругого порядку, ніж псевдопершого.
7. Розподіл адсорбатів на поверхні адсорбентів є однорідним. Процес адсорбції обмежений поверхневою взаємодією адсорбат-адсорбент.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Adsorption and micellization behavior of synthesized amidoamine cationic surfactants and their biological activity/ Samy M., Shaban, A. S. Fouda, M. A. Elmorsi, T. Fayed, O. Azazy. *Journal of Molecular Liquids*, 2016, V. 216, P. 284-292. DOI:10.1016/j.molliq.2015.12.111.
2. Adsorption and photophysical properties of fluorescent dyes over montmorillonite and saponite modified by surfactant / Vidhyadevi Tangaraj, Jean-Marc Janot, Maguy Jaber, Mikhael Bechelany, Sebastien Balme. *Chemosphere*, 2017, V. 184, P. 1355-1361. <https://hal.sorbonne-universite.fr/hal-01552808>.
3. Adsorption behavior of phenol by reversible surfactant-modified montmorillonite: Mechanism, thermodynamics, and regeneration/ Yingjie Li, Xiaojun Hu, Xiangliang Liu, Yuechao Zhang, Senlin Tian. *Chemical Engineering Journal*, 2018, V. 334, P. 1214-1221. DOI:10.1016/j.cej.2017.09.140
4. Adsorption of Gemini surfactants onto clathrate hydrates/ O. Salako, C. Lo, A. Couzis, P. Somasundaran, J. W. Lee. *Journal of Colloid and Interface Science*, 2013, V. 412, P. 1-6. DOI: 10.1016/j.jcis.2013.09.007
5. Adsorption of phenol and Cu(II) onto cationic and zwitterionic surfactant modified montmorillonite in single and binary systems/ Lingya Ma, Qingze Chen, Jianxi Zhu, Yunfei Xi, Godwin A. Ayoko. *Chemical Engineering Journal*, 2016, V. 283, P. 880-888. DOI:10.1016/j.cej.2015.08.009
6. Adsorption of switchable surfactant mixed with common nonionic surfactant on montmorillonite: Mechanisms and arrangement models / Xiaojun Hu, Senlin Tian, Shujiao Zhan, Jianxi Zhu. *Applied Clay Science*, 2017, V. 146, P. 140-146. DOI 10.1016/j.clay.2017.05.025
7. Adsorption of the tallow amine ethoxylate surfactant Ethomeen T/15 on montmorillonite/ Ana Borrego-Sánchez, Eulalia Gómez-Pantoja, Esmeralda Morillo, Tomás Undabeytia, C. Ignacio Sainz-Díaz. *Applied Clay Science*, 2018, V. 161, P. 533-543. DOI:10.1016/j.clay.2018.03.026
8. Adsorption/desorption of cationic dye on surfactant modified mesoporous carbon coated monolith: Equilibrium, kinetic and thermodynamic studies/ Mohamad Rasool

- Malekbala, Moonis Ali Khan, Soraya Hosseini, Luqman Chuah Abdullah, Thomas S. Y. Choong. *Journal of Industrial and Engineering Chemistry*, 2015, V. 21, P. 369-377
9. Aggregation behaviour and solubilization capability of mixed micellar systems formed by a gemini lipoamino acid and a non-ionic surfactant/ L. Catalina Cabana Saavedra, Erica M. Pachón Gómez, Rafael G. Oliveira, Mariana A. Fernández. *Colloids and Surfaces A: Physicochemical and Engineering Aspects*, 2017, V. 533, P. 41-47
10. Anirudhan T. S., Ramachandran M. Adsorptive removal of basic dyes from aqueous solutions by surfactant modified bentonite clay (organoclay): Kinetic and competitive adsorption isotherm. *Process Safety and Environmental Protection*, 2015, V. 95, P. 215-225
11. Applicability of the Gibbs Adsorption Isotherm to the analysis of experimental surface-tension data for ionic and nonionic surfactants/ L. Martínez-Balbuena, Araceli Arteaga-Jiménez, Ernesto Hernández-Zapata, César Márquez-Beltrán. *Advances in Colloid and Interface Science*, 2017, V. 247, P. 178-184.
12. Asadov Z.H. Surface activity and micellization parameters of cationic surfactants containing hydroxyethyl group and C9-chain / Z.H. Asadov, S.M. Nasibova, R.A. Rahimov et al. *Journal of Molecular Liquids* 2017. V. 225, P. 451-455.
13. Chang X.-L., Wang D., Chen B.-Y., Feng Y.-M., Wen Sh.-H., Zhan P.-Y Adsorption and desorption properties of macroporous resins for anthocyanins from the calyx extract of roselle (*Hibiscus sabdariffa* L.). *J. Agric. Food Chem.*, 2012, V. 60, P. 2368–2376. DOI: 10.1021/jf205311v
14. Cr(VI) adsorption by montmorillonite nanocomposites/ Wang, G., Hua, Y., Su, X., Komarneni, S., Ma, S., & Wang, Y. *Applied Clay Science*, 2016, V. 124-125, 111-118. DOI: 10.1016/j.clay.2016.02.008
15. Das A.B., Goud V.V., Das C. Adsorption/desorption, diffusion, and thermodynamic properties of anthocyanin from purple rice bran extract on various adsorbents. *Food Process Eng*, 2018, N 10, P. 102-113. DOI:10.1111/jfpe.12834
16. Dynamic properties of gelatin/surfactant adsorption layers/ S. R. Derkatch, D. S. Kolotova, O. Yu. Milyaeva, B. A. Noskov. *Colloids and Surfaces A: Physicochemical*

- and Engineering Aspects*, 2016, V. 508, P. 251-256. DOI: 10.1016/j.colsurfa.2016.08.046
17. Effect of mineralogy on the adsorption characteristics of surfactant—Reservoir rock system/ Rahul Saha, Ramgopal V. S. Uppaluri, Pankaj Tiwari. *Colloids and Surfaces A: Physicochemical and Engineering Aspects*, 2017, V. 531, P. 121-132. DOI: 10.1016/j.colsurfa.2017.07.039
18. Effect of pH on adsorption of anionic surfactants on limestone: Experimental study and surface complexation modeling/ M. Tagavifar, S. H. Jang, H. Sharma, D. Wang, G. A. Pope. *Colloids and Surfaces A: Physicochemical and Engineering Aspects*, 2018, V. 538, P. 549-558. DOI: 10.1016/j.colsurfa.2017.11.050
19. Effect of solvent on surfactant adsorption kinetics: Dibutyl phthalate in aqueous MeOH solvents Siam Hussain, Thu Thi-Yen Le, Tzu-Ning Chin, Shi-Yow Lin. *Journal of Molecular Liquids*. 2021. V. 335. An 116157. DOI:10.1016/j.molliq.2021.116157
20. Enhanced adsorption of anionic surfactants on negatively charged quartz sand grains treated with cationic polyelectrolyte complex nanoparticles / Xilong Zhou, Jenn-Tai Liang, Corbin D. Andersen, Jiajia Cai, Ying-Ying Lin. *Colloids and Surfaces A: Physicochemical and Engineering Aspects*, 2018, V. 553, P. 397-405. DOI:10.1016/j.colsurfa.2018.05.079
21. Enhanced adsorption of perchlorate by gemini surfactant-modified montmorillonite: Synthesis, characterization and their adsorption mechanism. Kancharla Srinivasarao, Subbaiah Muthu Prabhu, Wuhui Luo, Keiko Sasaki. *Applied Clay Science*, 2018, V. 163, P. 46-55. DOI:10.1016/j.clay.2018.07.010
22. Farhan A.M., H Al-Dujaili A., Awwad A.M. Equilibrium and kinetic studies of cadmium(II) and lead(II) ions biosorption onto. *Ficus carica* leaves. *Int. J. Ind. Chem.* 2013. V 4, N 24. P. 1–8.
23. Ganesh M., Hemalatha P., Mei M.P., Rajasekar K., Jang H.T. A new fluoride mediated synthesis of mesoporous silica and their usefulness in controlled delivery of duloxetine hydrochloride a serotonin re-uptake inhibitor. *J. Ind. Eng. Chem.* 2012. V. 18, N 2. P. 684–689.

24. Gholizadeh A., Kermani M., Gholami M., Farzadkia M. Kinetic and isotherm studies of adsorption and biosorption processes in the removal of phenolic compounds from aqueous solutions: Comparative study. *J. Environ. Health Sci. Eng.*, 2013, V. 11, P. 1–10. DOI: 10.1186/2052-336X-11-29
25. Giwa A.A., Bello I.A., Oladipo M.A., Adeoye D.O. Removal of Cadmium from wastewater by adsorption using the husk of melon (*Citrullus lanatus*) seed. *Int. J. Basic Appl. Sci.* 2013. V. 2, N 1. P. 110–123.
26. Hydrophobic modification of bagasse cellulose fibers with cationic latex: Adsorption kinetics and mechanism/ Yuanfeng Pan, Futao Wang, Tengyou Wei, Chaolan ZhangHuiningXiao. *Chemical Engineering Journal*, 2016, V. 302, P. 33-43. DOI:10.1016/j.cej.2016.05.022
27. Impact of organic solvents on the micellization and interfacial behavior of ionic liquid based surfactants/ Sargam M.Rajput, Utkarsh U.More, Zuber S.Vaid, Kamlesh D.Prajapati, Naved I.Malek. *Colloids and Surfaces A: Physicochemical and Engineering Aspects*. 2016, V. 507, P. 182-189. DOI:10.1016/j.colsurfa.2016.08.008
28. Interactions in the mixed micelles of monomeric and gemini surfactants: Influence of some co-solvents as a function of temperature. Ashwani Kumar, Sood Harjinder, Kaur Tarlok, Singh Banipal. *Arabian Journal of Chemistry*. 2019, V. 12, N 8, P. 3847-3862. DOI:10.1016/j.arabjc.2015.12.009
29. Jianhua Du, Sreenivasulu Chadalavada, Ravi Naidu. Synthesis of porous bentonite organoclay granule and its adsorption of tributyltin. *Applied Clay Science*, 2017, V. 148, P. 131-137
30. Kang Y.J., Jung S.W., Lee S.J. An optimal extraction solvent and purification adsorbent to produce anthocyanins from black rice (*Oryza sativa* cv. Heugjinjubyeo). *Food Sci. Biotechnol.*, 2014, V. 23, N 1, P. 97-106. DOI: 10.1007/s10068-014-0013-8
31. Khamanur A.T.M.Z., Sakinah M., Zularisam A.W. Adsorption and kinetic studies of dyeing *Clitoria ternatea* L. natural dye onto bamboo yarn. *Int. J. Eng. Technol. Sci.*, 2017, V. 7, N 1, P. 56-72. DOI: 10.15282/ijets.7.2017.1.11.1073

32. Krika F., Azzouz N., Ncibi M.C. Adsorptive removal of cadmium from aqueous solution by cork biomass: *Equilibrium, dynamic and thermodynamic studies*. Arab. J. Chem. 2012. P. 1–7.
33. Kumar R., Chawla J. Removal of cadmium ion from water/wastewater by nano-metal Oxides: A review'. *Water Qual. Exp. Health*. 2014. V. 5, N 4. P. 215–226.
34. Luo C., Wei R., Guo Dan., Zhang S., Yan S. Adsorption behavior of MnO₂ functionalized multi-walled carbon nanotubes for the removal of cadmium from aqueous solutions. *Ibid.* 2013. V. 225. P. 406–415.
35. Micellization and adsorption of zwitterionic surfactants at the air/water interface/ Adriana P. Gerola, Paulo F. A. Costa, Faruk Nome, Frank Quina. *Current Opinion in Colloid & Interface Science*, 2017, V. 32, P. 48-56. DOI:10.1016/j.cocis.2017.09.005
36. Modification of montmorillonite by Gemini surfactants with different chain lengths and its adsorption behavior for methyl orange/ Hua-Ping Ren, Shao-Peng Tian, Min Zhu, Yu-Zhen Zhao, Zongcheng Miao. *Applied Clay Science*, 2018, V. 151, P. 29-36. DOI: 10.1016/j.clay.2017.10.024
37. Munehide Ishiguro, Luuk K. Koopal. Surfactant adsorption to soil components and soils. *Advances in Colloid and Interface Science*, 2016, V. 231, P. 59-102. DOI:10.1016/j.cis.2016.01.006
38. Muya F.N., Ward M., Sunday C.E., Baker P., Iwuoha E. Environmental remediation of heavy metal ions from aqueous solution through hydrogel adsorption: A critical review. *Water Sci. Technol.* 2015. DOI-10.2166/wst.2015.567.
39. Novel intercalation mechanism of zwitterionic surfactant modified montmorillonites/ Jianxi Zhu, Ping Zhang, Yanhong Qing, Ke Wen, Yunfei Xi. *Applied Clay Science*, 2017, V. 141, P. 265-271.
40. Nur Nadia AbKadir, Mohammad Shahadat, Suzylawati Ismail. Formulation study for softening of hard water using surfactant modified bentonite adsorbent coating. *Applied Clay Science*. 2017, V. 137, P. 168-175. DOI:10.1016/j.clay.2016.12.025
41. Preparation, characterization and application of a CTAB-modified nanoclay for the adsorption of an herbicide from aqueous solutions: Kinetic and equilibrium

- studies/Mehdi Shirzad-Siboni, Alireza Khataee, Aydin Hassani, Semra Karaca. *Comptes Rendus Chimie*. 2015, V. 18, N 2, P. 204-214. DOI:10.1016/j.crci.2014.06.004
42. Rajput S.M. Impact of organic solvents on the micellization and interfacial behavior of ionic / S.M. Rajput, U.U. More, Z.S. Vaid *Colloids and Surfaces A: Physicochemical and Engineering Aspects*. 2016. V. 507. P. 182-189.
43. Saha R. Effect of mineralogy on the adsorption characteristics of surfactant—Reservoir rock system / R. Saha, R. Uppaluri, P.Tiwari // *Colloids and Surfaces A: Physicochemical and Engineering Aspects*. 2017. V. 531. P. 121-132.
44. Shirzad-Siboni M. Preparation, characterization and application of a CTAB-modified nanoclay for the adsorption of an herbicide from aqueous solutions: Kinetic and equilibrium studies / M. Shirzad-Siboni, A. Khataee, A. Hassani, S. Karaca // *Comptes Rendus Chimie*. – 2015. –V.18, №2. –P.204-214.
45. Simultaneous adsorption of Cd^{2+} and BPA on amphoteric surfactant activated montmorillonite/ Chongmin Liu, Pingxiao Wu, Yajie Zhu, Lytuong Tran. *Chemosphere*, 2016, V. 144, P. 1026-1032.
46. Soldatkina L., Novotna V. Removal of anthocyanins from aqueous berry extracts by adsorption on bentonite: Factorial design analysis. *Adsorp. Sci. Technol.*, 2017, V. 35, N 9-10, P. 866-877. DOI:10.1177/0263617417722252
47. Soldatkina L.M., Novotna V.O., Polikarpau A.P. Sposib otrymannja antocianovogo barvnyka [Method for production of the anthocyan dye] Patent UA, no. 129709, publ. 12.11.2018. (in Ukrainian)
48. Sonmezay A., Oncel M.S., Bektas N. Adsorption of cadmium and lead ions from aqueous solutions using manganese minerals. *Trans. Nonferrous. Metal. Soc. China*. 2012, V. 22, P. 3131–3139.
49. Stoyan I. Karakashev, Stoyan K. Smoukov. CMC prediction for ionic surfactants in pure water and aqueous salt solutions based solely on tabulated molecular parameters. *Journal of Colloid and Interface Science*, 2017, V. 501, P. 142-149
50. Structures of nonionic surfactant modified montmorillonites and their enhanced adsorption capacities towards a cationic organic dye/ Gaofeng Wang, Shan

- Wang, Zhiming Sun, Shuilin Zheng, Yunfei Xi. *Applied Clay Science*, 2017, V. 148, P. 1-10. DOI:10.1016/j.clay.2017.08.001
51. Sunil Kumar, Ajay Mandal. Studies on interfacial behavior and wettability change phenomena by ionic and nonionic surfactants in presence of alkalis and salt for enhanced oil recovery, *Applied Surface Science*. 2016. <http://dx.doi.org/10.1016/j.apsusc.2016.03.024>
52. Surface adsorption and micelle formation of surfactant N-alkyl-N-methylmorpholinium bromide in aqueous solutions/ Caili Dai, Zhe Yang, Yifei Liu, Mingwei Gao, Mingwei Zhao. *Journal of Molecular Liquids*, 2016, V. 220, P. 442-447.
53. Synthesis, surface adsorption and micelle formation of a class of morpholinium gemini surfactants/ Caili Dai, Sisi Fang, Mei Hu, Xiaojuan He, Yining Wu. *Journal of Industrial and Engineering Chemistry*, 2017, V. 54, P. 226-233. DOI:10.1016/j.jiec.2017.05.037
54. Tagavifar M. Effect of pH on adsorption of anionic surfactants on limestone: Experimental study and surface complexation modeling / M. Tagavifar, S.H. Jang, H. Sharma et al. // *Colloids and Surfaces A: Physicochemical and Engineering Aspects*. 2018, V. 538, P. 549-558.
55. The characterization of organo-montmorillonite modified with a novel aromatic-containing gemini surfactant and its comparative adsorption for 2-naphthol and phenol/ Senfeng Yang, Manglai Gao, Zhongxin Luo, Qiang Yang. *Chemical Engineering Journal*, 2015, V. 268, P. 125-134.
56. Thiabendazole adsorption on montmorillonite, octadecyltrimethylammonium- and Acremonium sp.-loaded products and their copper complexes/ Martina Gamba, Melisa Olivelli, Juan M. Lázaro-Martínez, Gisella Gaddi, Gustavo Curutchet, Rosa M. Torres Sánchez. *Chemical Engineering Journal*. 2017, V. 320, P. 11 - 21.
57. Turakulov A.E. The benefits of using three-dimensional modeling in the development of students' knowledge and skills in computer graphics science. *Universum: технические науки*. 2021. V. 11, N 92.

58. Wang H., Fu Y., Han. J., Zhao Y., Liu D. Adsorption behavior of AB-8 resin for anthocyanins from *Lycium ruthenicum* Murray. *Chem. Ind. Forest Products*, 2016, V. 36, N 4, P.79-86. DOI:10.3969/j.issn.0253-2417.2016.04.011
59. Wettability and adsorption of PTFE and paraffin surfaces by aqueous solutions of biquaternary ammonium salt Gemini surfactants with hydroxyl/ Honghong Chang, Yong Cui, Yuan Wang, Guojin Li, Wenlong Wei. *Colloids and Surfaces A: Physicochemical and Engineering Aspects*, 2016, V. 506, P. 416-424.
60. Y.Nakama. Chapter 15 – Surfactants. *Cosmetic Science and Technology. Theoretical Principles and Applications*. 2017, P. 231-244. DOI:10.1016/B978-0-12-802005-0.00015-X
61. Yaqin Liang, Hui Li. A comparison of trimeric surfactant intercalated montmorillonite with its gemini modified one: Characterization and application in methyl orange removal. *Journal of Molecular Liquids*, 2017, V. 227, P. 139-146
62. Бурлаченко А.С., Салищева О.В. Концентрационная зависимость противомикробных свойств различных поверхностно-активных веществ в отношении бактерий вида *Pseudomonas putida*. *Journal of Siberian Federal University. Chemistry* 2021, V 14, N 2, P. 207–217. DOI: 10.17516/1998-2836-0229
63. Гончарук В.В., Баштан С.Ю., Чеботарева Р.Д., Ремез С.В. Адсорбция и окисление фенола на металлооксидных электродах. *Химия и технология воды*, 2019, Т. 41, №1, С. 15-24
64. Донцова Т.А., Куликов Л.М., Астрелин И.М. Адсорбционно-фотокаталитические свойства микронных и графеноподобных (2D) наночастиц дихалькогенидов молибдена. *ISSN 0204–3556. Химия и технология воды*, 2017, Т. 39, № 3. С. 241-251.
65. Дрогобужская С.В., Широкая А.А., Соловьев С.А. Сорбционное извлечение платиновых металлов из кислых хлоридно[1]сульфатных и сульфатных растворов волокнами ФИБАН. *Изв. вузов. Химия и хим. технология*. 2019, Т. 62, № 11, С. 117-125

66. Исследование термодеструкции медьсодержащего катионита Фибан К-1 на воздухе/ Кравчук Л. С., Лысенко Г. Н., Богушевич С. Е., Шункевич А. А. *Высокомолекулярные соединения. Серия А*, 2000, Т. 42, № 11, С. 24-37.
67. Кожемяк М. А. Адсорбция ионов лантана каолином. *Вісник ОНУ. Серія: Хімія*. 2018, Т. 23, № 4(68), С. 86-96. DOI: 10.18524/2304-0947.2018.4(68).147822
68. Коломиец Е.А., Беляков В.Н., Пальчик А.В., Мальцева Т.В., Железнова Л.И. Адсорбция мышьяка гибридными анионитами на основе оксигидрата титана. *Химия и технология воды*, 2017, Т. 39, № 2, С. 148-156
69. Корж Е.А., Смолин С.К., Клименко Н.А. Кинетика адсорбции фармацевтических веществ из водных растворов на активных углях. *Химия и технология воды*, 2016, Т. 38, №4, С. 342-354
70. Мальцева Т.В., Коломиец Е.А., Василюк С.Л. Гибридные адсорбенты на основе гидратированных оксидов Zr(IV), Ti(IV), Sn(IV), Fe(III) для удаления мышьяка. *Химия и технология воды*, 2017, Т. 39, № 4. С. 386-396
71. Особенности сорбционного извлечения ванилина и изованилина волокнистым анионообменником ФИБАН А-1/ Мещерякова А.В. и др. *Сорбционные и хроматографические процессы*. 2016. Т. 16. № 4. С. 496-504.
72. Перлова О. В., Текменжи К. І., Перлова Н. О., Полікарпов О. П. волокнисті іоніти фібан як сорбенти сполук урану (vi), присутніх у сульфатних розчинах. *Вісник ОНУ. Хімія*. 2019, Т. 24, №. 3(71), С. 75-89 DOI: [http://dx.doi.org/10.18524/2304-0947.2019.3\(71\).177737](http://dx.doi.org/10.18524/2304-0947.2019.3(71).177737)
73. Применение волокнистых ионообменных материалов для концентрирования радионуклидов стронция и цезия из воды Уголев И.И., Шункевич А.А., Матвейчук СВ., Белоцерковская Т.Н. https://inis.iaea.org/collection/NCLCollectionStore/_Public/29/053/29053391.pdf
74. Скрилев Л.Д. Колоїдно-хімічні основи захисту навколишнього середовища від іонів важких металів. Іонна флоатація: Навчальний посібник / Л.Д.Скрилев, В.Ф.Сазонова. К. : НМК ВО, 1992, 216 с.
75. Солдаткина Л. М., Тютюнник Т. В., Менчук В. В., Поликарпов А. П., Новотная В. А. Закономерности кинетики адсорбции антоцианов з екстрактів ягід аронії та бузини

- катионом ФИБАН К-1. *Вісник ОНУ. Хімія*. 2019, Т. 24, № 1(69). DOI: DOI: 10.18524/2304-0947.2019.1(69).158418
76. Ставицкая С.С., Викарчук В.М., Ковтун М.Ф., Поддубная О.И., Пузий А.М. Адсорбция ионов меди углеродными адсорбентами, модифицированными фосфорной кислотой при различных температурах. *Химия и технология воды*, 2014, Т. 36, № 3. С. 203-210
77. Стрельцова О. О., Мазурик А. О. Адсорбція сумішей твінів з додецилсульфатом натрію на межі поділу фаз розчин – повітря. *Вісник ОНУ. Хімія*. 2019, Т. 24, № 1(69), С. 61-73. DOI: 10.18524/2304-0947.2019.1(69).158420
78. Стрельцова О.О. Фізико-хімічні основи процесу флотаційного виділення іоногенних поверхнево-активних речовин із водних розчинів стічних вод / О.О. Стрельцова // Одес. держ. ун-т. – Одеса: Астопринт, 1997, 140 с.
79. Тарасевич Ю.И., Трифонова М.Ю., Остапенко В.Т., Кулишенко А.Е., Кравченко Т.Б. Применение адсорбционно-активных добавок некоторых природных минералов для повышения качества коагуляционной очистки природной воды. . *Химия и технология воды*, 2016, Т. 38, № 6, С. 590-597.
80. Тымчук А. Ф., Квасюк Е. А. Внесок сорбції в ефективність процесу флокуляції суспензій композиціями ПАР-природний полімер. *Вісник ОНУ. Хімія*. 2019. Том 24, № 1(69), С. 80-91. DOI: 10.18524/2304-0947.2019.1(69).158422
81. Швыдко А.В., Тимофеева М.Н., Симонов П.А. Адсорбция диклофенака на MIL-96 и MIL-100 из нейтральных водных растворов: моделирование процесса адсорбции. *Сорбционные и хроматографические процессы*, 2021, Т. 21, № 1. С. 42-50. DOI: 10.17308/sorpchrom.2021.21/3218
82. Шошина С. И., Дрогобужская С. В. Волокна ФИБАН для предконцентрирования и очистки природных вод. Материалы XII Межрегиональной научно-технической конференции молодых ученых, специалистов и студентов вузов, Апатиты, 20 апреля 2018 г. С. 80-85. DOI: 10.25702/KSC.2307-5252.2018.9.1.PRIL.80-85